

MÄNGUASJADE TÄHTSUS KASVATUSES.

Uudis Eesti mänguasjadeturul - Volkelt-Elango ehitus-
kastid.

Tänapäeva mängupedagoogikas valitseb kaks voolu. Üks vool pooldab, koguni nõuab, lastele võimalikult kindla-
kujuliste, valmis mänguasjade andmist, nagu inimeste, loomade, majade, mööbli jms. jäljendised. Lapse ülesan-
deks jääb neid eri rühmadeks ja eri viisil ülesse seada, kasutada. Teine vool eitab süüraseid valmis asju ja pooldab täiesti kujutat, amorfset, vabalt vormitavat mängu-
materjali, nagu liiv, savi, plastiliin, paber lõikamiseks ja kleepimiseks jne. Seda materjali vabalt vormides või-
vat laps kõige paremini harjutada oma meeli, elundeid ja fantaasiat. Esimesest voolust veel kaugemale läheb Montessori- pedagoogika, nõudes lapsele mänguasju, mis endas sisaldavad kindla ülesande, mida ainult üht viisi, teatud seaduste järele tarvitada saab. See vahe nende voolude vahel, millel igalühel omad nimekad kaitsjad ja pooldajad, on omas sügavamas olemus õieti maailmavaate-
line ja ühtib ammu probleemiga, kas autoriteet või va-
badus, juhtimine või kasvadasõtkmine.

Kui võtta lähtekohaks laps, siis peame nõustuma et,

vaatlused lasteaedades ja kogemused perekondades näitavad, et n.n. Montessori- mänguasjad lapsi kuigi palju ei huvita ja tegelemine nendega neile peagi tundub pigemini tööna, kui mänguna. Teisiti on valmis- mänguasjadega. Need võivad lapsi kaua aega huvitada, näit. nukk ja nukumööbel tütarlapsi ning sõdurid ja sõjavarustus poisslapse. Kuid nad asetavad lapse fantaasiale siiski omajagu kitsad piirid, suruvad selle teatud raamidesse, ainagi väikelapsee lõpul, kus laps enam kõigest kõike ei tee. Täiesti amorfne mängumaterjal on küll kõige parem fantaasia arendaja (vaadelgem näit. lapsi mererannas liiva ja veega mängimas!), kuid ei aseta suuremaid nõudeid meeltele ega elunditele, arendades järelikult neid liiga vähe. Sellest järgneb et, nagu autori-

autriteedi ja vabaduse küsimuses, kuidne kesktee näib olevat kõige parem, ^{mis koosneb} ~~mis~~ ^{on} ~~on~~ ^{on} ideaalne mänguasi peab seisma kahe äärmuse vahepeal, asetades ühtaegu ülesandeid silmale, kätele j.t. elunditele, kuid jättes samal ajal avara tegevusvabaduse fantaasiadele. Säärase mängumaterjalina väärrib kõigepealt ~~XX~~ tähelepänu ehitusmaterjal, mis koosneb kindlakujulistest ent lihtsatest ja vähestest põhivormidest. Neid põhivorme võib laps teatud piirini vabalt kombineerida ja ^{oma} ~~enda~~ fantaasia kohaselt väga mitmesuguseid ehitusi luua; kuid materjalis ja selle vormides peituv seadusepärasedus paneb ta fan-

taasia kohaselt väga mitmesuguseid ehitusi luua; kuid materjalis ja selle vormides peituv seadusepärasedus paneb ta fan-

taasiale piirid, sunnib endaga arvestama. Laps saab ehitada ainult seda, mida antud materjal võimaldab, peab seejuures olema täpne, arvestama iga kord materjali vormi, värvi jms.

Teiselt poolt väärib ehitusmaterjalil tähelepanu seepärast, et ehitamine on üks inimese ürgelisemaid tegevusalasid, kus kunst on rakendatud elutarvete rahuldamise teenistusse. Ehitamises tuleb inimese olemus ja väärtus kõige ilmsemalt esile, (eri maade ja rahvaste vaimuolu kajastub kõige selgemini just ehituskunstis). Sellepärast on ka ehitusmängud lapsele 2-3. eluaastast kuni algkooliea lõpuni kõige arendavamad ja soovitatavamad. Isegi täiskasvanuile võivad nad pakkuda huvi. Materjali ehitusmängudeks leiab laps osalt ise omast ümbrusest: kivekestest, laastudest, pilbastest kepikestest ja muust sellisest võib leidlik laps ehitada otse imestamapanevaid losse ja kindlusi. Säärane juhuslik materjal on aga liiga vähe täpne, sageli must ja inetu; ka ei astu siin materjali seaduspärasus tarviliku järjekindlusega esile. Kunstlikult loodud ehitusmaterjal on neist puudusist vaba.

Leipzigi ülikooli prof. H. Volkelt, kes evib rahvusvahelise kuulsuse lastepsühholoogiaXX alal, on kauaste katsete põhjal hiljuti töötanud välja lihtsad põhivormid millele vastavad ehitusklotsid või pakukesed lastele kõige

4
enam huvi pakuvad ja kõige arendavamalt mõjuvad. H. Volketi lähtekohti üldiselt omaks võttes on allakirjutanu püüdnud ta ehituskaste osaliselt lihtsustada. Seda pole tehtud aga mitte juhuslikult ja ainuüksi praktilistel kaalutlustel, vaid Rohkete katsete puhul selgus ühtlasi, et lapsed eelistavad mitmevärvilist ehitusmaterjali. Kuna H. Volketi ehituspakud olid ühevärvilised (loomuliku valge puu värvi), täiendas allakirjutanu neid eredavärvilistega (punaste, kollaste, ja sinistega).

Minun poolt ümbertöötatud ehituspakud jagunevad kolme kasti või seeriasse (H. Volketi juures nelja), mis üksteist süstemaatilisealt täiendavad. Iga seeria sisaldab hulga (30-40) mitmekujulisi pakukest, mis pakuvad lapsele arvutu hulga võimalusi ehitada mida tahes: vabrikuid, losse, lennukeid, laevu, kirikuid, sildu jms. Pakukeste valmistamisel on pandud suurt rõhku vormide puhtasele ja täpsusele. Jagamine seeriatesse võimaldab materjali osadekaupa kättemist lapsele. Pakukeste arv on nii suur, et kõiki korraga kätte saades väiksem laps nendega kõigiga midagi peale hakata ei oskaks (kui neid vähem oleks, siis tuleks suurematel lastel jälle puudu); ka tüdineks ta neist ajajooksul. Esimene seeria on paras anda 3-4 aastasele lapsele. Kui ta sellega juba küllalt harjunud on, sellest n.ö. üle kas-

vanud, milleks kulub tavalisti aasta või kaks, siis on paras talle kinkida teine seeria ja pärast kolmas. Teine ja kolmas seeria toovad uusi vorme juurde, kuid täiendavad üksteist ka pakukeste arvu suhtes, nii et ehituvõimaluste arv kasvab iga seeriaga. Nagu kogemused näitavad, on sääraseid üksteist täiendavatest seeriastest koosnevad mänguasjad kõige otstarbekohasemad. Need pakud on seevõrra lihtsad, et kui mõni neist kaduma läheb, mida laste juures sageli juhtub, siis kerge on selle asemele kodusel teel uut meisterdada.

Väiksemad lapsed tarvitavad näid pakukesi meeleldi muukski, kui ehitamiseks. Nendega mängitakse ka raudteed, sõidureid, kauplust j.m. Pole mingit põhjust seda keelata. Ka ehitada lastagu lastel nendega vabalt, ilma ettejoonistatud skeemide ja piltideta. Alguses ei taha see muidugi hästi minna; siis või vad ju vanemad neile ka pisut tõeget anda, kasutades eeskujuks kas või juuresolevaid pilte. Mängu lõpul tuleb kastid kaanel leiduva joonise järele jälle ilusasti kokku panna - seda tegema tuleb harjutada last ennast.

Olen näinud nii mitut noort "arkitekti" (eriti just poisse) säraval silmil noist pakukestest suuri losse ja kirikuid ehitavat, valmisäänulid purustades ja jälle uuesti otsast peale hakkavat. See julgustab mind kõnealloseid kaste soovitada igale perekonnale, kus on 3-10 a. vanuseid lapsi. Ka kingitusena valmistavad nad kindlasti väga palju rõõmu.

I). Volkeelt-Elango ehituskastid on Eestis ainukesed säa-
rased. Nad on saadaval Eesti Karaskusliidu Kodukasvatustoim-
konnalt (Tartu, Gustav Adolffi 18) hinnaga 3 kr. seeria,
terve komplekt (3 seeriat) korraga ostes 8 krooni. Postiga
saates iga seeria senti kallim.

Ilmunud: „Eesti Naine“ 1934 (nr 1935).